

บทความทั่วไป (General Article)

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพงานอุบัติเหตุและฉุกเฉิน โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดพะเยา

ฉัตรานาถ เฟรย์¹, ทิพวัลย์ ไชยวงศ์², สันหวัช ไชยวงศ์^{3*}

Factors related to emergency professional nurse competences among community hospitals Phayao

Chattranat Frey¹, Tippawan Chaiwong², Sanhawatt Chaiwong^{3*}¹ Maechai Hospital, Maechai District, Phayao Province 56130² Dokkhamtai Hospital, Dokkhamtai District, Phayao Province 56120³ School of Medicine, University of Phayao, Phayao Province 56000* Corresponding author, E-mail: c_sanhawatt@hotmail.com

Naresuan Phayao J. 2015;8(1):30–34.

บทคัดย่อ

การศึกษาปัจจัยด้านสุขอนามัยและปัจจัยตัวจูงใจสัมพันธ์กับสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพอุบัติเหตุและฉุกเฉิน โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดพะเยา โดยการตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง จำนวน 56 คน พบว่าปัจจัยด้านสุขอนามัยและปัจจัยตัวจูงใจอยู่ในระดับปานกลางและสูงตามลำดับ เช่นเดียวกับสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพงานอุบัติเหตุและฉุกเฉินอยู่ในระดับสูง สหสัมพันธ์ระหว่างสองปัจจัยกับสมรรถนะมีค่าสัมประสิทธิ์เชิงบวกต่ำและปานกลางเท่ากับ 0.32 และ 0.64 ตามลำดับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) โดยรวมควรกระตุ้นให้มีการปรับปรุงทรัพยากรมนุษย์ให้ดีขึ้น และมุ่งประเด็นความสนใจไปยังความจำเป็นพื้นฐานของทรัพยากรมนุษย์

คำสำคัญ: สมรรถนะ พยาบาลฉุกเฉิน ปัจจัยด้านสุขอนามัย ปัจจัยตัวจูงใจ

Abstract

The study aims to determine the hygiene and motivator factor, related to the emergency nurse competent. Fifty six emergency nurses who are working in the variety of community hospitals of a Phayao province were enrolled for self-administered questionnaire. The hygiene and motivator determinants were moderate and high scale respectively, and the competence of emergency nurse was high as well. The correlation between two factors and competence were moderately positive coefficient (r) of 0.32 and 0.64, respectively. These would be considered statistically significant as $p < 0.05$. Overall, the attention to human resource improvement and concentrate to basic need of human resource are encouraged.

Keywords: competence, emergency nurse, hygiene factor, motivator factor

¹ โรงพยาบาลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา 56130, ² โรงพยาบาลดอกคำใต้ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา 56120,

³ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา จังหวัดพะเยา 56000

รับต้นฉบับวันที่ 6 ตุลาคม 2557, รับลงตีพิมพ์วันที่ 4 เมษายน 2558

บทนำ

การให้บริการงานอุบัติเหตุและฉุกเฉินมีขอบเขตครอบคลุมผู้ป่วยทุกประเภท ทีมการพยาบาลประกอบด้วยพยาบาลวิชาชีพ เจ้าหน้าที่เวชกิจฉุกเฉิน และพนักงานผู้ช่วยเหลือผู้ป่วย พยาบาลวิชาชีพเป็นผู้รับผิดชอบกระบวนการพยาบาล ทั้งดำเนินการด้วยตนเองและ/หรือมอบหมายสมาชิกทีมการพยาบาลปฏิบัติ [1] พยาบาลวิชาชีพปฏิบัติการพยาบาลตามมาตรฐานวิชาชีพ และแนวทางกำหนดโดยหน่วยงานมาตรฐานจริยธรรม และการดูแลโดยคำนึงถึงสิทธิและความเป็นปัจเจกบุคคลของผู้ป่วย คำนึงถึงสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้ป่วย รวมทั้งปฏิบัติการพยาบาลด้วยความเอื้ออาทรแก่ผู้ป่วยทุกรายโดยไม่คำนึงถึงอายุ เพศ เชื้อชาติ ศาสนา [1] ความพึงพอใจของผู้ป่วยเกี่ยวข้องกับการดูแลด้านจิตใจ การให้ข้อมูลข่าวสาร และความสามารถทางการปฏิบัติงาน [2] ดังนั้น การปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วยต้องประกอบด้วยการปฏิบัติตามมาตรฐานควบคู่กับการปฏิบัติตามกฎหมายวิชาชีพ

สมรรถนะการปฏิบัติการพยาบาลอุบัติเหตุและฉุกเฉินประกอบด้วย การตรวจและบำบัดทางการพยาบาล การบริการการแพทย์ฉุกเฉิน การสร้างเสริมสุขภาพ การคุ้มครองภาวะสุขภาพและป้องกันความเสี่ยง การให้ข้อมูลและความรู้ด้านสุขภาพ การพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย และการบันทึกทางการพยาบาล [3] การปฏิบัติงานท่ามกลางสิ่งแวดล้อมอันสนับสนุนการพัฒนาขีดความสามารถอย่างต่อเนื่องเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการพัฒนาสมรรถนะ [4] ปัจจัยเกี่ยวข้องกับการสมรรถนะได้แก่ อายุ ประสบการณ์ การศึกษา แรงจูงใจการสร้างพลัง ปัจจัยด้านจิต จิตใจ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม [5-7] และการอบรม [7]

คณะผู้วิจัยมุ่งหมายศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านจิต (ปัจจัยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในการทำงานและสร้างความพอใจ) และปัจจัยด้านจิต จิตใจ กับสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพงานอุบัติเหตุและฉุกเฉินของโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดพะเยา

วัสดุและวิธีการ

เป็นการศึกษาแบบพรรณนาระหว่างวันที่ 1 สิงหาคม ถึง 31 ตุลาคม พ.ศ. 2557 ผู้เข้าร่วมการศึกษาเป็นพยาบาลวิชาชีพงานอุบัติเหตุและฉุกเฉินโรงพยาบาลชุมชน 5 อำเภอของจังหวัดพะเยาได้แก่ แม่ใจ ดอกคำใต้ จุน ปง และเชียงม่วน ซึ่งมีใบประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ และมีประสบการณ์ตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป

แบบสอบถามประกอบด้วย ส่วนที่หนึ่งข้อมูลทั่วไป ส่วนที่สองเป็นการประยุกต์ทฤษฎีสองปัจจัย (dual factor theory) ของเฮิร์ชเบิร์ก [8] ประกอบด้วยแบบสอบถามปัจจัยด้าน 5 ด้าน ได้แก่ นโยบายและการบริหาร การปกครองและการนิเทศ ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน สภาพการทำงาน และเงินเดือน ค่าตอบแทนสวัสดิการ และปัจจัยด้านจิตใจได้แก่ความสำเร็จในงาน การได้รับการยอมรับ ลักษณะงาน ความรับผิดชอบ และความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ รวม 53 ข้อ ส่วนที่ 3 สมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพ ประกอบด้วย 9 ด้าน ได้แก่ การประเมินอาการ การปฏิบัติการพยาบาล การช่วยฟื้นคืนชีพ การใช้เครื่องมือ ภาวะผู้นำ การบริหารงานในหน่วยงาน กฎหมาย จริยธรรม จรรยาบรรณ และวิชาการ รวม 57 ข้อ

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scales) 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละข้อคำถามของการประเมินสมรรถนะดังนี้ ปฏิบัติตามสมรรถนะมากที่สุดเท่ากับ 5 คะแนน มากเท่ากับ 4 คะแนน ปานกลางเท่ากับ 3 คะแนน น้อยเท่ากับ 2 คะแนน และน้อยที่สุดเท่ากับ 1 คะแนน

การประเมินคำถามเชิงบวกใช้มาตรวัดแบ่งระดับ (rating scale) 5 ระดับ ได้แก่ 5 คะแนนเท่ากับมากที่สุด 4 คะแนนเท่ากับมาก 3 คะแนนเท่ากับปานกลาง 2 คะแนนเท่ากับน้อย และ 1 เท่ากับน้อยที่สุด ส่วนคำถามเชิงลบคะแนนจะตรงกันข้ามกับคำถามเชิงบวก การแปลผลแบ่งเป็นระดับตามช่วง

คะแนนได้แก่ 4.50 ถึง 5.00 คะแนนหมายถึงสูงมาก 3.50 ถึง 4.49 คะแนนหมายถึงสูง 2.50 ถึง 3.49 คะแนนหมายถึงปานกลาง 1.50 ถึง 2.49 คะแนนหมายถึงน้อยและ 1.00 ถึง 1.49 คะแนนหมายถึงน้อยที่สุด

ค่าความตรงของเนื้อหา (content validity index - CVI) ได้รับคำแนะนำพิจารณาแก้ไขข้อบกพร่องด้านสำนวนภาษา และการสอดคล้องกับนิยามการวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับเวชศาสตร์ฉุกเฉิน ค่าความตรงของเนื้อหาด้านปัจจัยและสมรรถนะเท่ากับ 0.96 และ 0.91 ตามลำดับ

ค่าความเที่ยงของเครื่องมือ (reliability) ผ่านการทดลองใช้กับกลุ่มประชากรเทียบเคียงได้กับกลุ่มศึกษาจำนวน 30 ราย วิเคราะห์โดยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ของเนื้อหาด้านปัจจัยและสมรรถนะเท่ากับ 0.89 และ 0.90 ตามลำดับ

ประเมินปัจจัยและสมรรถนะ โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson correlation coefficient) และใช้เกณฑ์ของอีลิฟสันเคิร์ก (ElifsonKirk) แบ่งระดับความสัมพันธ์จากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)

ผลการศึกษา

พยาบาลวิชาชีพงานอุบัติเหตุและฉุกเฉินจำนวน 56 คน ส่วนใหญ่ร้อยละ 87.5 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 55.4 สถานะภาพสมรส ร้อยละ 94.6 การศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 28.60 มีประสบการณ์การปฏิบัติงานฉุกเฉินระหว่าง 6 ถึง 10 ปี

ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสมรรถนะ ดังตารางที่ 1 ทุกสมรรถนะการแปลผลอยู่ในระดับสูงหรือสูงมาก ยกเว้นด้านวิชาการ อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลเป็นระดับของสมรรถนะ

สมรรถนะ	ค่าเฉลี่ย (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน)
การประเมินอาการ	4.05** (.46)
การวางแผนและปฏิบัติการพยาบาล	3.94** (.45)
การช่วยฟื้นคืนชีพ	4.06** (.48)
การใช้เครื่องมือ	3.87** (.58)
ภาวะผู้นำ	3.82** (.52)
การบริหารงานในหน่วยงาน	3.68** (.60)
กฎหมาย จริยธรรม จรรยาบรรณ	3.97** (.48)
วิชาการ	3.40* (.58)
รวม	3.84** (.42)

* น้อยหรือปานกลาง, ** สูงหรือสูงมาก

ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัย คำจูนและปัจจัยตัวจูงใจ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ดังตารางที่ 2 การแปลผลปัจจัย พบว่าอยู่ในระดับสูงถึงสูงมากได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่าง

เพื่อนร่วมงาน ลักษณะงาน ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ปัจจัยคำจูนและปัจจัยตัวจูงใจมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับสมรรถนะ ($r=.32, p<0.05$)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลผลแรงเป็นระดับของปัจจัยคำจูนและปัจจัยตัวจูงใจ และค่าสัมประสิทธิ์

	ค่าเฉลี่ย	ค่าสัมประสิทธิ์
	(ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน)	
ปัจจัยคำจูน		
นโยบายและการบริหาร	3.34* (.81)	.14#
การปกครองและการนิเทศ	3.27* (.65)	.22#
ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน	3.63** (.73)	.37##
สภาพการทำงาน	3.21* (.71)	.30##
เงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการ	2.84* (.83)	.32##
รวม	3.29* (.64)	.32##
ปัจจัยตัวจูงใจ		
ความสำเร็จในงาน	3.45* (.52)	.48##
การได้รับการยอมรับ	3.30* (.71)	.58##
ลักษณะงาน	3.88** (.62)	.60##
ความรับผิดชอบ	3.30* (.71)	.58##
ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่	3.40* (.80)	.40##
รวม	3.57** (.63)	.64##

* น้อยหรือปานกลาง, ** สูงหรือสูงมาก, # ต่ำ, ## ปานกลาง

วิจารณ์

สมรรถนะของพยาบาลงานอุบัติเหตุและฉุกเฉินทั้งปัจจัยคำจูนและปัจจัยตัวจูงใจ โดยรวม ไม่แตกต่างจากหลายการศึกษาของจังหวัดในภูมิภาคอื่น กล่าวคือ คะแนนเฉลี่ยของประเด็นย่อยอยู่ในระดับปานกลางหรือสูง [6,9-11] ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงานเป็นปัจจัยโดดเด่นมากที่สุด ด้วยความจำเป็นของการทำงานเป็นทีมและการใช้ชีวิตร่วมกัน อันนำไปความพึงพอใจต่อการปฏิบัติ

การศึกษานี้ลักษณะงาน ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่เป็นปัจจัยสำคัญรองลงมา นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมการศึกษา ร้อยละ 28.60 มีประสบการณ์การปฏิบัติงานฉุกเฉินระหว่าง 6 ถึง 10 ปี ซึ่งเป็นระยะเวลาที่นานมากพอต่อการเชื่อมโยงและเข้าใจการปฏิบัติการพยาบาลฉุกเฉินอย่างเหมาะสม [12] และเพิ่มพูนสมรรถนะอย่างมั่นใจ [7]

ปัจจัยตัวจูงใจมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะสูงกว่าปัจจัยคำจูน โดยรวมควรกระตุ้นการใส่ใจต่อการ

ปรับปรุงทรัพยากรมนุษย์ให้ดีขึ้น และมุ่งประเด็นความสนใจไปยังความจำเป็นพื้นฐานของทรัพยากรมนุษย์

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณพยาบาลวิชาชีพงานอุบัติเหตุและฉุกเฉิน โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดพะเยา ผู้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

เอกสารอ้างอิง

1. สุตาพรรณ ธัญจิรา. กฎหมายกับการพยาบาลในหน่วยฉุกเฉิน. ใน: สุตาพรรณ ธัญจิรา, วนิดา ออประเสริฐศักดิ์. การพยาบาลฉุกเฉินและอุบัติเหตุ. กรุงเทพฯ: สามพณิชย์; 2546.

2. สรณันท์ อนุชน. ปัจจัยที่มีกระทบต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อการบริการที่ห้องอุบัติเหตุฉุกเฉินโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า. วารสารการพยาบาลทหารบก. 2556;14(3):159-69.

3. กองการพยาบาล กรมการแพทย์. มาตรฐานการปฏิบัติการพยาบาล. กรุงเทพฯ: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก; 2551.
4. เพ็ญจันทร์ แสนประสาน. เส้นทางสู่การพยาบาลที่ยอดเยี่ยม. กรุงเทพฯ: สุขุมวิทการพิมพ์; 2549.
5. นงนุช โอบะ. องค์ประกอบสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพและความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพกับปัจจัยคัดสรรบางประการของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข [วิทยานิพนธ์]. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร; 2545.
6. ดารารพร รักหน้าที่. ปัจจัยด้านแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในศูนย์สุขภาพชุมชนในเขตสาธารณสุขที่ 7 [วิทยานิพนธ์]. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2548.
7. วันทนา พรหมเศรษฐี. สมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพหน่วยงานอุบัติเหตุและฉุกเฉินโรงพยาบาลชุมชนในภาคตะวันออกเฉียง [วิทยานิพนธ์]. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา; 2545.
8. Herzberg F, Herzberg BM, Snyderman BB. The motivation to work. 2nd edition. New York: John Wiley; 1959.
9. เบญจพร ปิยศิริวัฒน์. ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพงานอุบัติเหตุและฉุกเฉินในโรงพยาบาลชุมชนเขต 2 กระทรวงสาธารณสุข [วิทยานิพนธ์]. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช; 2550.
10. ลดาวัลย์ รุจเศรษฐี. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและความพึงพอใจในงานกับความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ ศูนย์สุขภาพชุมชนจังหวัดหนองคาย [วิทยานิพนธ์]. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช; 2546.
11. อโนชา กลิ่นสุคนธ์. ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการบริหารงานของหัวหน้าหอผู้ป่วยกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลสิงห์บุรี [วิทยานิพนธ์]. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา; 2546.
12. สมจิต หนูเจริญกุล. การพยาบาล: ศาสตร์ของการปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: วีเจพริ้นติ้ง; 2543.